

De invloed van het nieuwe Conceptual Framework op de rapportage over prestaties binnen IFRS

Arjan Brouwer

SAMENVATTING In de Exposure Draft Conceptual Framework for Financial Reporting blijft de International Accounting Standards Board (IASB) uitgaan van een balansbenadering waarbij baten en lasten worden afgeleid van de mutaties in balansposten. Financiële prestatie wordt niet afzonderlijk gedefinieerd en de IASB reduceert dit tot een presentatievraagstuk gericht op Other Comprehensive Income (OCI) en recycling. Relevante informatieverschaffing over prestaties vraagt echter om een prominenter plaats in het nieuwe Conceptual Framework en een meer genuanceerde aanpak voor de ontwikkeling van concepten die de basis kunnen vormen voor standaarden leidend tot relevante informatie over de prestaties van een entiteit. Inzicht in prestaties vraagt in ieder geval om afzonderlijke informatieverschaffing over alle relevante attributen van het resultaat en dat is niet mogelijk via slechts een tweedeling tussen resultaten die worden gepresenteerd binnen winst of verlies en resultaten die worden gepresenteerd binnen OCI.

RELEVANTIE VOOR DE PRAKTIJK Informatie over de prestaties van een entiteit neemt in de praktijk een belangrijke plaats in bij de besluitvorming van gebruikers op basis van financiële informatie. Daarom is het van belang dat een nieuw Conceptual Framework een goede conceptuele basis biedt voor standaarden leidend tot voor de gebruikers relevante informatie over de prestaties van een entiteit. De analyse van de Exposure Draft en confrontatie hiervan met inzichten op basis van wetenschappelijk onderzoek in dit artikel geeft aan dat de huidige voorstellen die basis nog onvoldoende geven.

1 Inleiding

In mei 2015 heeft de IASB de Exposure Draft (ED) Conceptual Framework for Financial Reporting (IASB, 2015) uitgebracht. Op grond van de ED (par. 1.2) is het doel van financiële verslaggeving het verschaffen van informatie over de rapporterende entiteit die nuttig is

voor bestaande en toekomstige investeerders, kredietverstrekkers en andere crediteuren om beslissingen te nemen over het verschaffen van middelen aan de entiteit. Om deze beslissingen te nemen moeten deze partijen informatie hebben die ze helpt een inschatting te maken van het te verwachten rendement en over hoe effectief en efficiënt het management de aan haar ter beschikking gestelde middelen inzet (“management’s stewardship of the entity’s resources”) (par. 1.3). Dit laatste aspect, dat ook vertaald kan worden in “rentmeesterschap” of “hoe goed het management op de winkel heeft gepast”, is toegevoegd in de ED op basis van de op het Discussion Paper: A Review of the Conceptual Framework for Financial Reporting (Discussion Paper) (IASB, 2013) ontvangen commentaren.

Informatie over de prestaties van de rechtspersoon over de afgelopen periode is relevant voor zowel het inschatten van toekomstige rendementen als de vorming van een oordeel over stewardship. In dit artikel ga ik in op de informatieverschaffing over prestaties binnen IFRS en op de wijze waarop de in de ED opgenomen concepten een goede basis vormen voor toekomstige (wijzigingen in) standaarden die beter tegemoet komen aan de gebruikersbehoeften.

In paragraaf 2 wordt allereerst ingegaan op de balansbenadering die de basis is voor het huidige Conceptual Framework en de ED. In paragraaf 3 wordt uiteengezet hoe de huidige concepten zijn vertaald in beginselen voor de rapportage over financiële prestaties in de huidige standaarden. Paragraaf 4 behandelt de wijze waarop de rapportage over prestaties is geadresseerd in de ED en paragraaf 5 gaat in op een specifiek aspect daarvan, de recycling van Other Comprehensive Income (OCI). In paragraaf 6 wordt ten slotte afgesloten met de conclusies.

2 De balansbenadering

Binnen IFRS wordt traditioneel een balansbenadering toegepast. De ED zet die trend door. Activa en verplichtingen worden in de ED zelfstandig gedefinieerd en baten en lasten worden hiervan afgeleid. Baten (lasten)

zijn gedefinieerd als toenames (afnames) in activa of afnames (toenames) van verplichtingen die leiden tot een toename (afname) van het eigen vermogen anders dan door storting door eigen-vermogensverschaffers (par. 4.4). Een groot deel van de ED gaat vervolgens over de toepassing van de definities, opnamecriteria en de waarderingscriteria op activa en verplichtingen. De sectie *Information about financial performance*, die negen paragrafen (par 7-19 tot en met 7-27) beslaat, gaat in op de informatievervalsing over financiële prestaties, maar benadert dit als een presentatievraagstuk binnen de resultatenrekening¹.

In paragraaf 5.7 wordt wel aangegeven dat alleen posten die voldoen aan de definitie van een actief, een verplichting of eigen vermogen worden opgenomen in de balans en alleen posten die voldoen aan de definitie van baten of lasten worden opgenomen in de resultatenrekening. Dit suggereert dat ten aanzien van baten en lasten afzonderlijk wordt bepaald of ze voldoen aan de definities, maar gezien de definities waarbij baten en lasten een afgeleide zijn van activa en passiva, heeft dit feitelijk alleen relevantie voor het deel van de definitie dat aangeeft dat van baten en lasten alleen sprake is als de mutaties van activa en passiva niet voortkomen uit transacties met aandeelhouders. Paragraaf 5.8 geeft voorts aan dat het matchingconcept niet mag leiden tot opname van activa en passiva die niet voldoen aan de in de ED opgenomen definities van activa en passiva. De ED en het voorgaande Conceptual Framework geven derhalve primair concepten voor de opname van balansposten waarbij de resultatenrekening een overzicht is dat inzicht geeft in de mutaties in deze posten.

De balansbenadering is conceptueel logisch vanuit de gedachte dat het voor de bepaling van een stroomgrootte (resultaat) nodig is om uit te gaan van standen (balansposten) waarbij de mutatie van de standen de omvang van de stroomgrootte oplevert. Op de balansbenadering is echter in het verleden door meerdere partijen kritiek geuit. Dichev (2008) is van mening dat een benadering vanuit baten en lasten conceptueel beter is en bovendien meer in lijn met de wijze waarop ondernemingen worden aangestuurd dan een benadering vanuit de balans. De balansbenadering lijkt eerder te zijn gekozen vanwege het feit dat standen (activa en passiva) gemakkelijker zijn te definiëren dan stromen (baten en lasten). Rees en Shane (2012) wijzen echter ook op de problemen die de balansbenadering vervolgens veroorzaakt bij het bepalen welke mutaties in de winst-en-verliesrekening thuishoren en welke in Other Comprehensive Income. Kusano (2012) en Biondi et al. (2014) pleiten voor een belangrijkere rol voor baten en lasten in het model omdat een te sterke balansbenadering per saldo niet leidt tot relevante verslaggeving. De European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) geeft in het paper over

Performance Reporting (EFRAG, 2010) een weergave van ontvangen commentaren van verschillende partijen over dit onderwerp. Uit het paper blijkt dat meerdere partijen niet tevreden zijn over de gekozen richting waarbij de balans centraal staat en het rapporteren over prestaties wordt gezien als een vraagstuk rondom de presentatie van posten binnen de resultatenrekening.

“The main issue is not disaggregation but to define “performance” and determine the content of performance statement(s)” (EFRAG, 2010, p. 6).

De nadruk op de balans lijkt ook niet aan te sluiten op de wijze waarop in de praktijk naar financiële informatie wordt gekeken. Zoals Dichev (2008) ook aangeeft ligt de nadruk binnen veel ondernemingen op het aansturen van activiteiten die leiden tot baten en lasten. Dit komt bijvoorbeeld tot uitdrukking binnen budgetteringsprocessen en in criteria die gelden binnen regelingen voor variabele beloningen. Baten, lasten en prestaties zoals gemeten via winstgevendheid voeren hierin de boventoon. In IFRS 8 *Operating segments* lijkt de IASB dit zelf ook te onderkennen. Binnen IFRS 8 is de interne managementinformatie leidend voor de te rapporteren segmentinformatie en vereist IFRS 8 in ieder geval informatie over een maatstaf voor winst of verlies zoals die intern wordt gebruikt, maar voor de balans moet alleen informatie worden verstrekt als deze intern wordt gerapporteerd aan het management (de Chief Operating Decision Maker). In de Basis for Conclusions bij IFRS 8 (IFRS 8, BC34) geeft de IASB hierover aan dat verschillende partijen hebben aangegeven dat interne rapportage over winstgevendheid verwacht mag worden, maar dat dat niet geldt voor interne rapportage over balansinformatie. Ook als wordt gekeken naar de gebruikers van financiële informatie dan kan worden geconstateerd dat veel gebruikers zich primair richten op financiële prestaties zoals die blijken uit de resultatenrekening. Informatievervalsing in de krant en in analistenrapporten is hier bijvoorbeeld veelal op gericht. Het is echter niet zo dat alle gebruikers primair of alleen gericht zijn op informatie over baten en lasten. Voor kredietverschaffers is informatie over solvabiliteit bijvoorbeeld van belang en met name in de financiële sector spelen kapitaal-eisen (Basel) een grote rol. Denk hierbij aan de Asset Quality Review waarvan de Europese Centrale Bank (ECB) in 2014 de resultaten heeft gepubliceerd. Ook laat onderzoek van de Financial Accounting Standards Board (FASB) zien dat credit rating analisten meer belang hechten aan de balans (FASB, 2002).

De uitdaging voor de IASB is derhalve om te komen tot concepten die zowel recht doen aan het belang van een goed inzicht in de activa en verplichtingen als aan het belang van een goed inzicht in de prestaties van de entiteit. Welk aspect hierbij van groter belang is hangt af van de entiteit en van de stakeholders. Dat vraagt

derhalve om een aanpak waarin aan beide aspecten voldoende aandacht en prioriteit wordt gegeven.

3 Performance reporting binnen huidige IFRSs

De huidige IFRSs zijn gebaseerd op de balansbenadering die al langere tijd onderdeel is van het Conceptual Framework. In het in 2010 aangepaste Conceptual Framework (IASB, 2010) wordt aangegeven (OB 17-20) dat informatie over prestaties blijkt uit baten en lasten op basis van accrual accounting en uit kasstromen, maar het bevat nagenoeg geen concepten die de IASB helpen bij het opstellen van standaarden die zijn gericht op de rapportage over financiële prestaties. In paragraaf 4.27 wordt wel aangegeven dat baten en lasten op verschillende manieren kunnen worden getoond om informatie te verschaffen die relevant is voor economische besluitvorming. Als voorbeelden worden genoemd de afzonderlijke presentatie van resultaten die voortkomen uit normale activiteiten en resultaten die voortkomen uit incidentele activiteiten. Door onderscheid te maken tussen posten van baten en lasten en ze op verschillende manieren te combineren, ontstaat de mogelijkheid om de ondernemingsresultaten naar verscheidene maatstaven weer te geven (par. 4.28). Bij het ontwikkelen van standaarden heeft de IASB wel een aantal keuzes gemaakt die van invloed zijn op de wijze waarop ondernemingen rapporteren over hun financiële prestaties.

3.1 Winst en verlies versus Other Comprehensive Income

In IAS 1 schrijft de IASB voor dat ondernemingen een onderscheid dienen te maken tussen winst of verlies en Other Comprehensive Income (OCI). Hierbij hebben ondernemingen de keuze om dit in één resultatenrekening weer te geven of in twee aparte overzichten. In de Basis for Conclusions bij IAS 1 (IAS 1, BC58) geeft de IASB echter aan dat er op dit moment geen conceptuele basis bestaat om te bepalen welke posten verantwoord dienen te worden in winst of verlies en welke in OCI. Volgens de IASB zijn er geen "unique characteristics" die winst of verlies onderscheiden van OCI.

Een risico van het gebrek aan een conceptuele basis is dat de besluitvorming over de presentatie van posten in winst of verlies versus OCI onderdeel wordt van een onderhandelingsproces tussen de IASB en stakeholders (zoals ondernemingen) waarbij politieke aspecten een belangrijkere rol spelen dan conceptuele argumenten. Brouwer en Tahtah (2012) beschrijven bijvoorbeeld hoe de verwerking van actuariële resultaten onderdeel is geweest van het onderhandelingsproces om draagvlak te creëren voor de verwerking van pensioenverplichtingen op de balans bij gebrek aan een goede definitie van performance. De voorlopige uitkomst van dat proces is dat ondernemingen de actuariële resultaten direct dienen te verantwoorden op de balans, echter niet in winst of verlies, maar in OCI.

Ondanks het ontbreken van een conceptuele basis laat wetenschappelijk onderzoek zien dat het onderscheid tussen winst en verlies en OCI in de praktijk wel relevante informatie oplevert voor gebruikers. Zie voor een overzicht hiervan Brouwer et al. (2014). Uit dit onderzoek blijkt dat de waarderelevantie van de posten in OCI gemiddeld lager is dan die van de posten in winst of verlies doordat ze in veel gevallen minder voorspellend zijn voor de toekomstige resultaten. Denk aan koersresultaten of actuariële resultaten. Anders dan bijvoorbeeld ontwikkelingen in de omzet of de brutomarge zal het voor dergelijke resultaten die nu in OCI worden verantwoord over het algemeen niet gepast zijn om ze te hanteren als startpunt voor het bepalen van een verwachting voor de toekomst. Hierdoor zorgt een duidelijke afzonderlijke presentatie van deze resultaten ervoor dat gebruikers van de jaarrekening beter in staat worden gesteld om op basis van de gerapporteerde resultaten een inschatting te maken van de waarde van de onderneming.

3.2 Normale versus incidentele resultaten

In tegenstelling tot het onderscheid winst en verlies versus OCI geeft het huidige Conceptual Framework (par. 4.27) wel aanleiding om het gerapporteerde resultaat te splitsen in een resultaat dat voortkomt uit normale activiteiten en een resultaat dat voortkomt uit incidentele activiteiten.

Het is opvallend dat de IASB in de afgelopen jaren bij de ontwikkeling van standaarden (specifiek IAS 1) is wegbewogen van expliciete informatieverzameling langs deze lijn in de resultatenrekening. Zo heeft de IASB besloten om het opnemen van een tussentelling voor het operationeel resultaat, zoals IAS 1 (1997) die vereiste, in de in 2003 aangepaste versie van IAS 1 niet langer op te nemen bij gebrek aan een definitie van operationele activiteiten. Wel geeft de IASB in de Basis for Conclusions bij IAS 1 aan dat als een onderneming besluit om een operationeel resultaat te rapporteren gewaarborgd moet worden dat de posten die hierin zijn opgenomen kunnen worden gezien als posten die voortkomen uit haar operationele activiteiten en posten die erbuiten worden gelaten hier niet uit voortkomen.

Ook heeft de IASB bij de aanpassing van IAS 1 besloten om het afzonderlijk presenteren van buitengewone resultaten in de resultatenrekening expliciet te verbieden (IAS 1.87). De IASB was van mening (IAS 1, BC63) dat niet de frequentie, maar de aard of functie van een post leidend moest zijn voor de wijze van presentatie in de resultatenrekening. Alhoewel dit niet expliciet is aangegeven lijkt deze aanpassing ingegeven door verondersteld misbruik van de post buitengewone resultaten door hierin vaker verliezen te rapporteren dan winsten en op die wijze het resultaat voor buitengewone posten positiever weer te geven en analisten

en beleggers te verleiden om dat hogere resultaat te gebruiken als basis voor het formuleren van toekomstverwachtingen en dus voor hun waarderingen. Op (het risico van) deze vorm van misbruik is bijvoorbeeld gewezen door Bloomfield (2002), Hirshleifer en Teoh (2003) en McVay (2006).

Wel geeft IAS 1.79 aan dat de lasten in de winst-en-verliesrekening verder worden uitgesplitst om een duidelijk zicht te bieden op een aantal componenten die onderling kunnen verschillen op het vlak van stabiliteit, potentieel voor winst of verlies en voorspelbaarheid. IAS 1.85 schrijft voor dat een onderneming extra regels, kopjes en tussentellingen moet opnemen als dat relevant is voor het begrip van de gebruiker van de jaarrekening. Als onderdeel van het *Disclosure initiative*² zijn in IAS 1.85A en 1.85B extra randvoorwaarden opgenomen die in acht genomen moeten worden bij de presentatie van deze extra informatie. Ten slotte worden individuele posten toegelicht als ze materieel zijn (IAS 1.97 en 1.98).

Uit de activiteiten van de IASB blijkt dat het Conceptual Framework onvoldoende conceptuele basis heeft gegeven om te komen tot goed onderbouwde standaarden die leiden tot relevante informatie over de prestaties van een entiteit. Binnen IFRS heeft dit geleid tot de verwijdering van tussentellingen als operationeel resultaat en resultaat uit (buiten)gewone activiteiten zonder dat hiervoor een goed alternatief in de plaats is gekomen en het gebruik van OCI waarvoor de conceptuele basis ontbreekt.

3.3 Alternatieve winstbegrippen

Gelijktijdig met de hiervoor geschetste ontwikkeling waarbij binnen IFRS de conceptuele basis en concrete guidance voor het rapporteren van relevante informatie over prestaties is afgenomen, is een ontwikkeling waarneembaar waarbij ondernemingen steeds meer eigen winstbegrippen zijn gaan introduceren. Op basis van criteria die zij zelf relevant vinden geven ze daarmee inzicht in bepaalde kenmerken van het resultaat. Onder andere Hitz (2010), Brouwer (2013) en Isidro en Marques (2015) laten zien dat het gebruik van deze alternatieve winstbegrippen in de EU wijdverspreid is en in de tijd is toegenomen. In het Discussion Paper (IASB, 2013) vermeldt de IASB dat respondenten op de IASB-agendaconsultatie aangeven dat dit gebruik van alternatieve winstbegrippen erop duidt dat winst of verlies en totaalresultaat geen goede maatstaven zijn voor de prestaties van een entiteit. In reactie op het gebruik van alternatieve winstbegrippen hebben onder andere de Securities and Exchange Commission (SEC, 2003), de Committee of European Securities Regulators (CESR) (2005) en de IASB (2014) aanvullende guidance uitgebracht met randvoorwaarden die in acht genomen dienen te worden door ondernemingen die aanvullende prestatie maatstaven rap-

porteren, zonder specifiek voor te schrijven welke maatstaven wel of niet aanvaardbaar zijn. In 2015 heeft de European Securities and Markets Authority (ESMA, de opvolger van CESR) nieuwe richtlijnen uitgebracht voor het rapporteren van alternatieve prestatie maatstaven (ESMA 2015).

4 Rapportage over financiële prestaties in de Exposure Draft

In lijn met hetgeen hiervoor is weergegeven geeft de IASB in het Discussion Paper (2013) aan dat het bestaande Conceptual Framework niet specifiek de presentatie van financiële prestaties in de overzichten van winst of verlies en OCI behandelt en dat respondenten op de agendaconsultatie hebben aangegeven dat de rapportage over financiële prestaties een prioriteit moet krijgen van de IASB. Hierbij is aangegeven dat (Discussion Paper, par. 8.3):

- (a) het gebruik van alternatieve winstbegrippen door veel opstellers een indicatie is dat de winst of het verlies en totaalresultaat geen nuttige maatstaven zijn voor de prestaties van de entiteit;
- (b) er een gebrek aan duidelijkheid is over de rol van de winst of het verlies en OCI bij het meten en rapporteren van de prestaties van een entiteit waardoor OCI wordt gezien als een “stortplaats” voor alles wat controversieel is;
- (c) veel gebruikers van de jaarrekening posten die worden gerapporteerd in OCI negeren omdat ze niet worden veroorzaakt door operationele stromen van waaruit langdurige trends kunnen worden afgeleid; en
- (d) de wisselwerking tussen winst of verlies en OCI onduidelijk is, vooral het aspect recycling en wanneer of welke OCI items moeten worden gerecycled.

In de ED benadert de IASB het vraagstuk van rapportage over prestaties als een presentatiekwestie. In hoofdstuk 7 van de ED, die handelt over presentatie en toelichting, is een aantal paragrafen gewijd aan “informatie over financiële prestaties”. Het betreft de paragrafen 7.19 tot en met 7.27. Een belangrijke eerste constatering is dat de IASB het begrip financiële prestatie (financial performance) niet zelfstandig definieert. In paragraaf 7.19 wordt aangegeven dat om de informatie over de financiële prestaties efficiënt en effectief te communiceren de resultaten moeten worden gesplitst in winst en verlies en OCI. De winst-en-verliesrekening wordt hierbij gezien als de primaire bron van informatie over de financiële prestaties van een entiteit (paragraaf 7.21). Uit deze stellingname zou kunnen worden afgeleid wat de IASB verstaat onder financiële prestatie. In paragraaf 7.20 wordt namelijk aangegeven dat het doel van de winst-en-verliesrekening is om:

- (a) het rendement dat een entiteit gedurende de periode heeft gemaakt op zijn economische middelen weer te geven; en
- (b) informatie te verstrekken die nuttig is bij de beoordeling van de vooruitzichten voor de toekomstige kasstromen en bij de beoordeling van management's stewardship.

De combinatie van de paragrafen 7.20 en 7.21 zou leiden tot de conclusie dat de IASB van mening is dat inzicht in financiële prestatie gelijk is aan inzicht in gerealiseerd rendement, in toekomstige kasstromen en in stewardship. Tot een heldere definitie van financiële prestatie die bruikbaar is voor besluitvorming over verslaggevingsstandaarden leidt dit echter niet en de IASB laat na hiertoe een poging te doen in de ED.

In paragraaf 7.23 stelt de IASB dat vanwege het feit dat de winst-en-verliesrekening de primaire bron is van informatie over financiële prestaties het uitgangspunt is dat alle resultaten hierin worden opgenomen. Dit uitgangspunt kan alleen worden weerlegd als (par 7.24):

- (a) de baten of lasten gerelateerd zijn aan activa of verplichtingen die worden gewaardeerd tegen actuele waarde en niet zouden zijn ontstaan bij waardering tegen historische kostprijs; of
- (b) de relevantie van de informatie in de winst-en-verliesrekening zou toenemen als de bate of last buiten winst of verlies (en dus als onderdeel van OCI) zou worden gerapporteerd.

De in paragraaf 7.23 en 7.24 verwoorde standpunten zijn vanuit conceptueel oogpunt bijzonder. Verwacht zou worden dat als de winst-en-verliesrekening als primaire/belangrijkste bron wordt gezien voor de informatieverschaffing over financiële prestaties, per post in de resultatenrekening juist expliciet beoordeeld moet worden of die post wel bijdraagt aan het inzicht in die financiële prestaties en niet dat daarvan wordt uitgegaan tenzij dit wordt weerlegd. De stellingname van de IASB in paragraaf 7.23 gaat impliciet uit van het all inclusive-concept waarbij alle mutaties in balansposten (anders dan die voortkomend uit transacties met aandeelhouders) een weergave zijn van de financiële prestaties en valt daarmee terug op de definities van baten en lasten als mutaties van activa en verplichtingen. De wijze waarop de IASB omgaat met de winst-en-verliesrekening geeft daarmee geen blijk van een zelfstandige plaats van financiële prestatie binnen de ED.

In paragraaf 7.24 (a) geeft de IASB aan dat het voor kan komen dat een item in de balans wordt gewaardeerd tegen actuele waarde en dat de aan dit item gerelateerde resultaten in de winst-en-verliesrekening worden gerapporteerd op basis van historische kostprijs. In dat geval leidt het verschil in waarderinggrondslag tot verwerking van een deel van de aan het item gerelateerde resultaten in OCI. Hiermee geeft de IASB aan dat be-

paalde resultaten die het gevolg zijn van waardering tegen actuele waarde geen informatie geven over de financiële prestaties. In hoofdstuk 6 van de ED beschrijft de IASB de informatie die verschillende waarderinggrondslagen verschaffen. Echter, doordat de IASB geen zelfstandige definitie geeft van financiële prestaties is er geen conceptuele basis op grond waarvan kan worden bepaald wanneer resultaatbepaling op basis van actuele waarde geen relevante informatie geeft over de financiële prestaties van de entiteit.

Deze conceptuele basis zou wel gevonden kunnen worden in paragraaf 7.24 (b). Op basis van 7.24 (b) wordt een resultaat in OCI gerapporteerd als hiermee de relevantie van de informatie in de winst-en-verliesrekening toeneemt. Sinds Ball en Brown (1968) heeft onderzoek naar de relevantie van gerapporteerde resultaten en van specifieke posten binnen het resultaat een belangrijke plaats ingenomen binnen het accounting onderzoek. Een weergave van de inzichten die dit heeft opgeleverd in relatie tot dit criterium is opgenomen in Brouwer et al. (2014). Hieruit blijkt echter dat disaggregatie van het resultaat in componenten in veel gevallen logischerwijs leidt tot een toename van de relevantie van de gerapporteerde informatie. Hierbij geldt dat niet één specifieke basis voor deze disaggregatie kan worden geïdentificeerd, maar dat het voor de besluitvorming van belang is dat inzicht wordt verschaft in verschillende aspecten (attributen) van het resultaat. Aspecten als de persistentie van het resultaat, of het resultaat is gerealiseerd of niet, of het resultaat voortkomt uit de operationele activiteiten of niet en de mate van waarderingonzekerheid bij het waarderen van het resultaat zijn allemaal van invloed op de relevantie van het resultaat voor de besluitvorming en worden ook door de IASB benoemd in het Discussion Paper (2013). In het Discussion Paper (2013) benoemt de IASB zes attributen van het resultaat, maar die lijst is niet uitputtend en andere doorsnijdingen zijn ook denkbaar (zie bijvoorbeeld EFRAG, 2009).

Combinatie van het criterium in paragraaf 7.24 (b) en de inzichten uit het in Brouwer et al. (2014) beschreven wetenschappelijk onderzoek zou derhalve potentieel veel keuzes voor het rapporteren van een resultaat buiten winst of verlies rechtvaardigen. Tegelijkertijd laat ditzelfde onderzoek zien dat een tweedeling tussen winst of verlies en OCI een veel te binaire basis is als relevante informatieverschaffing over prestaties het doel is. Hiervoor is het van belang dat de jaarrekening inzicht geeft in alle relevante attributen al dan niet via presentatie in de resultatenrekening. Voor bepaalde attributen kan de toelichting hiervoor bijvoorbeeld ook een geschikt alternatief zijn.

Doordat de IASB achterwege laat om in de ED een duidelijke definitie te geven van financiële prestaties die de basis kan vormen voor te ontwikkelen standaarden is echter onduidelijk in welke gevallen het wel en niet ge-

past is om resultaten binnen OCI te presenteren. Het risico bestaat daardoor dat OCI ook in de toekomst in voorkomende gevallen binnen het proces van onderhandeling bij de totstandkoming van standaarden gebruikt zal worden als (tijdelijke) “stortplaats” voor resultaten die de acceptatie van bepaalde waarderingsgrondslagen voor balansposten in de weg staan. Ook EFRAG uit haar zorgen over het gebrek aan conceptuele basis ten aanzien van dit vraagstuk in de Exposure Draft:

“The Exposure Draft does not provide the expected guidance on how to select a measurement basis or a conceptual foundation for the reporting of performance, including what should be reported in profit or loss and when. (...) European expectations would not be met if the Conceptual Framework left decisions to be made by the IASB in the future solely guided by what the members of the IASB when an IFRS is issued would consider capable of bringing relevant, reliable and comparable information.” (EFRAG 2015, p. 2-3).

5 Recycling

Een belangrijke vraag bij het gebruik van OCI is de vraag of en wanneer resultaten die zijn verantwoord in OCI gerecycled moeten worden naar de winst-en-verliesrekening. In BC54G bij IAS 1 wordt vermeld dat verschillende partijen hebben aangegeven dat het belangrijk is dat de IASB principes formuleert om te bepalen welke OCI-items gerecycled moeten worden en wanneer. Ook in reactie op de agendaconsultatie (IASB 2012) hebben respondenten dit aangegeven.

In de ED geeft de IASB aan dat het uitgangspunt is dat resultaten die in een periode zijn gepresenteerd binnen OCI in een latere periode worden gerecycled naar de winst-en-verliesrekening. Die recycling vindt plaats op het moment dat het de relevantie van winst of verlies verbetert (paragraaf 7.26). Het uitgangspunt dat een post die is opgenomen in OCI wordt gerecycled kan worden weerlegd, bijvoorbeeld als er geen duidelijke basis is voor het identificeren van de periode waarin recycling de relevantie van de informatie in de winst-en-verliesrekening verbetert. In dat geval moet er volgens de IASB echter aan worden getwijfeld of de opname van het item in OCI überhaupt gepast is (paragraaf 7.27). Om meer inzicht te krijgen in de consequenties wordt hierna een analyse gegeven voor de balansmutaties die op basis van de huidige standaarden in OCI worden verantwoord in het licht van de in de ED opgenomen criteria.

5.1 Waardeveranderingen materiële en immateriële vaste activa bij waardering tegen actuele waarde

Waardering van materiële of immateriële activa tegen actuele waarde leidt tot weergave van de gerelateerde afschrijvingskosten in de winst-en-verliesrekening op basis van actuele waarde en past bij een fysieke vermogensinstandhoudingsdoelstelling. Bij prijsstijgingen leidt deze methode tot een lagere winst in de winst-en-verliesrekening doordat niet alleen de opbrengsten

worden bepaald op basis van het huidige prijspeil, maar ook de afschrijvingskosten.

Uitgaande van deze reden om te kiezen voor waardering van materiële en immateriële vaste activa tegen actuele waarde zou presentatie van een waardestijging als winst niet passend zijn. Ook op een later moment draagt verwerking van de waardestijging in de winst-en-verliesrekening niet bij aan de relevantie van het resultaat. Derhalve ligt recycling niet voor de hand. Dat is in lijn met de huidige verwerkingswijze binnen IFRS.

5.2 Waardeveranderingen van voor kasstroomhedge-accounting aangehouden derivaten

Bij gebruik van derivaten voor hedge-doeleinden kan gebruik gemaakt worden van hedge-accounting indien aan specifieke voorwaarden is voldaan. Hedge-accounting heeft als doel om de accounting-mismatch op te lossen die ontstaat wanneer voor het derivaat een andere waarderingsgrondslag van toepassing is dan voor het onderliggende item dat wordt gehedged. In het geval van kasstroomhedge-accounting wordt de accounting-mismatch opgelost door de waardemutatie van het derivaat te verwerken in OCI en pas te recyclen naar de winst-en-verliesrekening als het onderliggende item wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening. In dat geval is sprake van een situatie zoals beschreven in paragraaf 7.24 van de ED en is duidelijk dat de relevantie van winst of verlies wordt verhoogd als het resultaat op het derivaat tegelijkertijd met het onderliggende item in de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt.

5.3 Waardeveranderingen van available-for-sale financiële instrumenten

Indien een entiteit available-for-sale financiële instrumenten aanhoudt dan worden deze gewaardeerd tegen reële waarde en worden de waardemutaties verwerkt in OCI (IAS 39, par. 55b). Onder IFRS 9 bestaat slechts nog de mogelijkheid om de waardemutaties van investeringen in eigen-vermogensinstrumenten te verwerken via OCI (IFRS 9, par. 5.7.5). Waardemutaties die het gevolg zijn van (effectieve) rente, koerseffecten op monetaire posten of impairments worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Ook dividenden worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening (IFRS 9, par. 5.7.6). Hiermee wordt de in paragraaf 7.23 en 7.24 (a) beschreven situatie bereikt dat het actief wordt gewaardeerd tegen reële waarde en het resultaat wordt bepaald op basis van historische kostprijs. Ook kan worden beargumenteerd dat het de relevantie van winst of verlies verhoogt als de waardemutatie wordt verantwoord in OCI. Resultaten uit hoofde van operationele activiteiten, zoals verkoop van goederen of levering van diensten, kunnen een basis bieden voor het inschatten van de toekomstige resultaten uit hoofde van die activiteiten en hierop kan voor de waardering van de entiteit een bepaalde multiplier worden toegepast. Voor de waardemutatie van een avai-

lable-for-sale financieel instrument geldt dat echter niet. Immers, op voorhand kan niet worden aangenomen dat een koersstijging in enig jaar zich in de komende jaren ieder jaar zal voordoen.

Een duidelijk moment voor recycling zoals bedoeld in paragraaf 7.26 kan echter niet worden bepaald als het verhogen van de relevantie van de winst of het verlies in het jaar van recycling hiervoor de basis is. Stel dat een onderneming reeds een aantal jaren in het bezit is van een dergelijk actief en de waarde ervan is in het verleden sterk gestegen, bijvoorbeeld in 2012 en 2013. Niet in te zien valt waarom de relevantie van de winst van bijvoorbeeld 2015 zou toenemen als de resultaten uit 2012 en 2013 in dat jaar gerecycled zouden worden naar de winst-en-verliesrekening. Op basis van de huidige IFRSs zou recycling plaatsvinden in het jaar van verkoop, maar dat is ingegeven door het feit dat op dat moment realisatie plaatsvindt en niet door een toename van de relevantie van de winst-en-verliesrekening in dat jaar door recycling. Op grond van de ED is de vraag derhalve of recycling van OCI voor available-for-sale financiële instrumenten nog langer gepast is. In het verlengde hiervan zou op basis van paragraaf 7.27 de vraag opgeworpen kunnen worden of verantwoording van de waardemutaties in OCI op grond van de ED verdedigbaar is.

5.4 Koersresultaten op de omrekening van buitenlandse activiteiten

Koersresultaten die ontstaan bij de omrekening van buitenlandse activiteiten worden op basis van IAS 21 verwerkt in OCI. Hiervan kan worden afgevraagd of dit past binnen de criteria van paragraaf 7.24. In deze situatie is weliswaar sprake van omrekening naar de koers per balansdatum, maar dat is niet hetzelfde als waardering tegen actuele waarde zoals vereist in paragraaf 7.24(a). Wel kan worden gesteld dat verwerking van deze koersresultaten in OCI zorgt voor een toename van de relevantie van winst of verlies. Hiervoor geldt hetzelfde als uiteengezet ten aanzien van available-for-sale financiële instrumenten, namelijk dat voor dergelijke koersresultaten geldt dat ze niet kunnen dienen als basis voor het inschatten van toekomstige resultaten en dat hierop bij waardering derhalve geen multiplier kan worden toegepast.

Ook voor recycling geldt hetzelfde als hiervoor is uiteengezet bij available-for-sale financiële instrumenten. Indien koersresultaten op de omrekening van buitenlandse activiteiten in enig jaar in OCI worden verantwoord valt niet in te zien hoe de relevantie van de winst-en-verliesrekening gediend wordt met recycling in een later jaar.

5.5 Herwaarderingen van de nettopensioenverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten

Voor de herwaardering van de nettopensioenverplichting als gevolg van aangepaste veronderstellingen en

resultaten afwijkend van veronderstellingen is onduidelijk of er op grond van de criteria in de ED nog een basis is om de waardemutaties die hiervan het gevolg zijn te verantwoorden in OCI. Gesteld zou kunnen worden dat het hier deels gaat om de gevolgen van waardering tegen actuele waarde van plan assets, maar voor een groot deel betreft het veronderstellingen zoals die ook gemaakt en periodiek herzien moeten worden bij de waardering van andere voorzieningen.

Ten aanzien van recycling gaf de IASB in 2011 in BC 99 bij IAS 19 aan dat recycling niet werd toegestaan in IAS 19 omdat er binnen IFRSs geen consistente grondslag was voor recycling en er geen goede basis was om de timing en het te recyclen bedrag te bepalen. In de ED is nu een basis geformuleerd. Echter, het relevantiecriterium biedt nog steeds weinig houvast om te bepalen op welk moment recycling van de herwaardering van de nettopensioenverplichtingen gepast is.

De conclusie van deze analyse is dat alleen bij kasstroomhedge-accounting op basis van het in de ED opgenomen relevantiecriterium een goede basis gevonden kan worden voor het recyclen van OCI-items. Voor de overige items die op dit moment in OCI worden verantwoord kan op basis van dit criterium niet goed worden vastgesteld op welk moment recycling gepast is dan wel duidelijk is dat recycling niet zou moeten plaatsvinden. Op grond van paragraaf 7.27 is dit een indicatie dat verantwoording van die posten überhaupt niet in OCI zou moeten plaatsvinden. Dit roept dan ook de vraag op of de huidige formulering in de ED een eerste stap is naar het realiseren van goede principes voor het rapporteren van relevante informatie over prestaties of juist een stap is in de richting van een situatie waarin OCI uiteindelijk wordt uitgebannen en winst of verlies de enige overgebleven prestatiemaatstaf is binnen IFRS zonder dat hiervoor een goede conceptuele basis voor het rapporteren over prestaties in de plaats is gekomen. Een herhaling van het proces waarbij de buitengewone resultaten en het operationele resultaat uit de standaarden verdwenen en hier niets voor terugkwam, ligt op de loer.

6 Conclusie

In de ED blijft de IASB uitgaan van een balansbenadering waarbij baten en lasten worden afgeleid van de mutaties in balansposten. Financiële prestatie wordt niet afzonderlijk gedefinieerd en de IASB reduceert dit tot een presentatievraagstuk gericht op OCI en recycling.

Relevante informatie voor gebruikers over de financiële prestaties van een entiteit vraagt echter om inzicht in verschillende attributen van het resultaat en kan niet worden gerealiseerd met de huidige aanpak waarbij slechts criteria worden benoemd voor afzonderlijke presentatie van OCI en recycling. De aanpak in de ED

doet geen recht aan het belang van informatie over financiële prestaties voor gebruikersbeslissingen in de praktijk.

Voorts schrijft de ED voor dat resultaten die in OCI worden verantwoord in beginsel moeten worden gerecycled naar winst of verlies. Dat dient plaats te vinden op het moment dat deze recycling de relevantie van de winst-en-verliesrekening verhoogt. De analyse in dit artikel laat echter zien dat dit zelden het geval is en dat op basis van dit criterium recycling derhalve zelden gerechtvaardigd zal zijn. In de ED (par. 7.27) wordt echter aangegeven dat dit een indicatie is dat presentatie van het resultaat in OCI überhaupt niet zou moeten plaatsvinden.

De concepten zoals die nu zijn geformuleerd in de ED lijken daarmee eerder de opmaat te zijn voor het in de toekomst afschaffen van OCI en rapportage van alle resultaten binnen de winst-en-verliesrekening dan dat ze een conceptueel handvat geven voor de ontwikkeling van standaarden die een gedegen inzicht geven in de financiële prestaties van een entiteit. ■

Dr. A.J. Brouwer RA is partner bij PwC en verbonden aan de Universiteit van Amsterdam.

Noten

1 Ik gebruik hier het woord resultatenrekening om hiermee het totaaloverzicht aan te duiden waarin de baten en lasten van de entiteit worden opgenomen (statement of perfor-

mance). Een onderdeel hiervan is de winst-en-verliesrekening.

2 Het Disclosure Initiative is een breed ingestoken initiatief van de IASB om te komen tot verbe-

tering van de toelichtingen onder IFRS. Zie ook <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Disclosure-Initiative/Pages/Disclosure-Initiative.aspx>.

Literatuur

- Ball, R., & Brown, P. (1968). An empirical analysis of accounting income numbers. *Journal of Accounting Research*, 6(2), 159-178.
- Biondi, Y., Tsujijama, E., Glover, J., Jenkins, N., Jorgensen, B., Lacey, J., & Macve, R. (2014). 'Old Hens Make the Best Soup': Accounting for the earning process and the IASB/FASB attempts to reform revenue recognition accounting standards. *Accounting in Europe*, 11(1), 13-33.
- Bloomfield, R.J. (2002). The incomplete revelation hypothesis and financial reporting. *Accounting Horizons*, 16(3), 233-243.
- Brouwer, A.J. (2013). *'Profit, performance, perception' - A research into the use of alternative performance measures in the European Union*. Proefschrift, Universiteit van Amsterdam.
- Brouwer, A.J., Faramarzi, A., & Hoogendoorn, M. (2014). Does the new Conceptual Framework provide adequate concepts for reporting relevant information about performance? *Accounting in Europe*, 11(1/2), 235-257.
- Brouwer, A.J., & Tahtah, J. (2012). Reductie van complexiteit binnen IFRS – wie is aan zet? *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 86(9), 321-328.
- Committee of European Securities Regulators (2005). *CESR Recommendation on Alternative Performance Measures*. Parijs: CESR. Geraadpleegd op http://www.esma.europa.eu/system/files/05_178b.pdf.
- Dichev, I.L. (2008). On the balance sheet-based model of financial reporting. *Accounting Horizons*, 22(4), 453-470.
- European Central Bank (2014). *Aggregate Report on the Comprehensive Assessment*, oktober. Frankfurt: ECB. Geraadpleegd op <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/aggreatereportonthecomprehensiveassessment201410.en.pdf>.
- European Financial Reporting Advisory Group (2009). *Pro-active Accounting Activities in Europe – Performance Reporting. A European discussion paper*, September. Brussel: EFRAG. Geraadpleegd op <http://www.efrag.org/files/ProjectDocuments/PAAiNE%20-%20Performance%20Reporting%20MARCH%202009/March%202009%20European%20Discussion%20Paper%20on%20Performance%20Reporting.pdf>.
- European Financial Reporting Advisory Group (2010). *Pro-active Accounting Activities in Europe – Performance Reporting. A summary of comments in response to the European discussion paper*, april. Brussel: EFRAG. Geraadpleegd op <http://www.efrag.org/files/News%20related%20documents/PAAiNE%20DP%20Performance%20repor-ting%20-%20summary%20of%20comments.pdf>.
- European Financial Reporting Advisory Group (2015). *EFRAG document for public consultation on the IASB ED Conceptual Framework for Financial Reporting*, July. Brussel: EFRAG. Geraadpleegd op <http://www.efrag.org/Front/n1-1496/EFRAG-document-for-public-consultation-on-the-IASB-ED-Conceptual-Framework-for-Financial-Reporting.aspx>.
- European Securities and Markets Authority (2015). *ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures*, juni. Parijs: ESMA. Geraadpleegd op https://www.esma.europa.eu/system/files/2015-esma-1057_final_report_on_guidelines_on_alternative_performance_measures.pdf.
- Financial Accounting Standards Board (FASB). (2002) *Summary of User Interviews – Reporting Financial Performance by Business Enterprises*. Norwalk: FASB.
- Hirshleifer, D., & Teoh, S.H. (2003). Limited attention, information disclosure, and financial reporting. *Journal of Accounting and Economics*, 36, 337-386.
- Hitz, J-M. (2010). Press release disclosure of 'pro forma' earnings metrics by large German corporations – Empirical evidence and regulatory recommendations. *Accounting in Europe*, 7(1), 63-86.

- International Accounting Standards Board (IASB) (2007). *IAS 1 Presentation of Financial Statements*. London: IASB.
- International Accounting Standards Board (IASB) (2006). *IFRS 8 Operating Segments*. November. London: IASB.
- International Accounting Standards Board (IASB) (2010). *Conceptual Framework for Financial Reporting 2010*. London: IASB. Geraadpleegd op <http://www.ifrs.org/News/Press-Releases/Documents/ConceptualFW2010vb.pdf>.
- International Accounting Standards Board (IASB) (2012). *Feedback Statement: Agenda Consultation 2011*. London: IASB.
- International Accounting Standards Board (IASB) (2013). Discussion Paper DP 2013/1: *A Review of the Conceptual Framework for Financial Reporting*, juli. London: IASB. Geraadpleegd op <http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Conceptual-Framework/Discussion-Paper-July-2013/Documents/Discussion-Paper-Conceptual-Framework-July-2013.pdf>.
- Isidro, H., & Marques, A. (2015). The role of institutional and economic factors in the strategic use of non-GAAP disclosures to beat earnings benchmarks. *European Accounting Review*, 24(1), 95-128.
- Kusano, M. (2012). Does the balance sheet approach improve the usefulness of accounting information. *The Japanese Accounting Review*, 2, 139-152.
- McVay, S.E. (2006). Earnings management using classification shifting: An examination of core earnings and special items. *The Accounting Review*, 81(3), 501-531.
- Rees, L., & Shane, P. (2012). Academic research and standard setting: The case of other comprehensive income. *Accounting Horizons*, 26(4), 789-815.
- Securities and Exchange Commission (2003). Conditions for use of non-GAAP financial measures, January. Washington: SEC. Geraadpleegd op <https://www.sec.gov/rules/final/33-8176.htm>.